

àrea tècnico / professional

L'ESPORT ESCOLAR

Mitjà de difusió i defensa ideals olímpics

Xavier Olivera Bertran, Professor a l'INEFC (Centre de Lleida)

A la fi del passat segle s'estava gestant una restauració que canviaria substancialment els sistemes de formació de l'home i que donaria un definitiu impuls als moviments que tendien a imposar la cultura física en la societat de l'època. Ens referim al naixement del modern olimpisme.

L'olimpisme i l'EF pertanyen al mateix àmbit, tenen els mateixos objectius i les mateixes fites, amb els modes y els mitjans que cadascú d'aquells emprà. La meta final és una de sola i única: el perfeccionament de l'individu i la realització de l'equilibri corporal i mental.

Sabem que els bells ideals olímpics han estat foraviats notablement, ja que l'esport modern ha esdevingut un perill per a l'educació, pel simple fet d'haver estat essencialment deformat. Aval rep l'empenta d'interessos personals i d'objectius comercials o polítics.

És possible però corregir aquesta devaluació des de l'escola, vetllant per un esport escolar que respecti els ideals de l'olimpisme.

Pierre de Coubertin, el renovador i impulsor de l'olimpisme modern va tirar endavant una magna obra que tenia dos propòsits:

1) Suscitar l'interés dels governs, els educadors i el públic amb vista al restabliment d'un programa nacional d'EF i de moviment competitiu amateur que contribuiria a l'esforç d'eliminar les injustícies socials i a lluitar contra les repercussions de la creixent industrialització i de la vida massificada a les grans ciutats, els efectes de la qual són nefastos.

2) Crear i desenvolupar l'amistat i la bona voluntat entre els pobles, igual que ho varen fer els antics grecs amb motiu de la celebració dels seus jocs.

Aquests principis queden ben recollits a la Carta Olímpica de 1983, en la seva regla número u, presenta en la seva versió actual com principis fonamentals els quatre objectius següents:

1. La promoció i el desenvolupament de les qualitats físiques i morals, bases de l'esport.

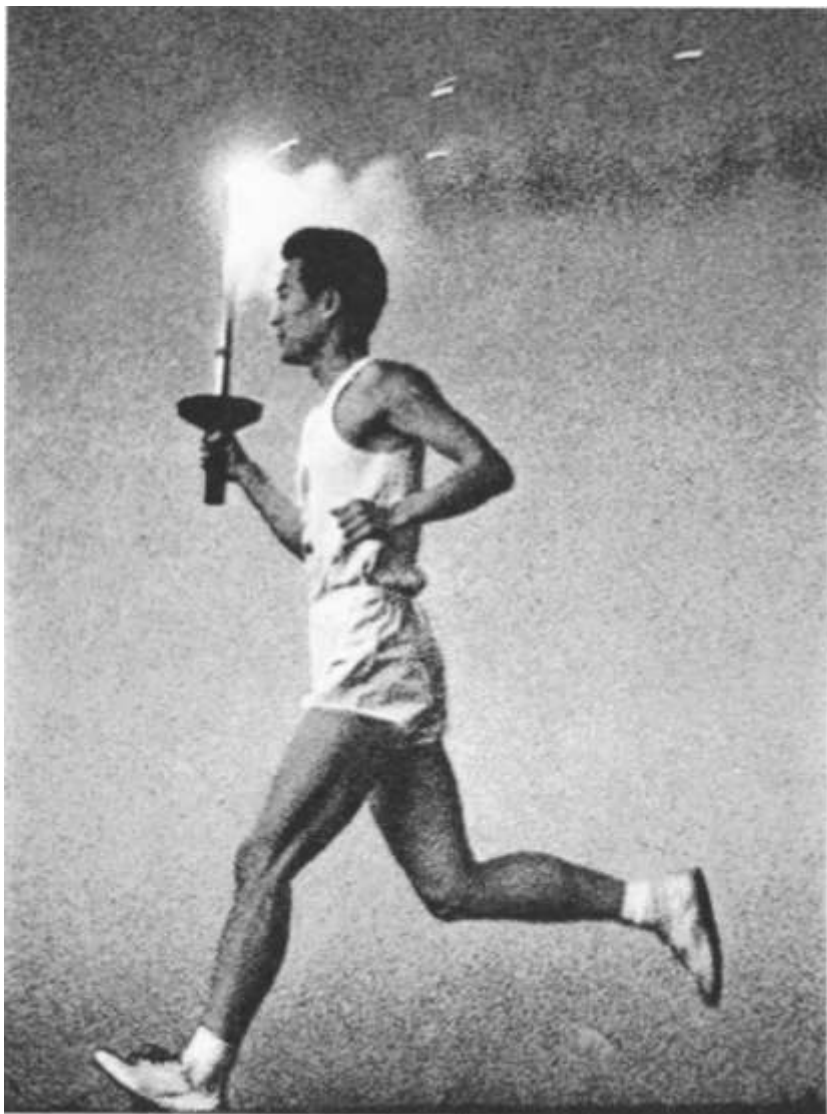
2. L'educació del jove a través de

l'esport en un esperit de millor comprensió i amistat, a fi de crear un món millor i en pau.

3. La difusió dels principis olímpics al món, a fi de promoure un esperit de bona voluntat internacional.

4. L'organització d'una trobada entre atletes de tot el món amb ocasió d'aquest gran festival de l'esport que són els jocs olímpics, renovats cada quatre anys.

formació general. En olimpisme l'individu participa en una activitat escollida per ell mateix i s'exercita a plena voluntat, la qual cosa li procura plaer, satisfacció i divertiment. Si un individu no ateny la meta suprema de la distinció olímpica, té assegurat per altre cantó el ple desenvolupament de les seves capacitats físiques, mentals i espirituals, amb la qual cosa aconsegueix la formació integral.

L'olimpisme i l'EF

En EF el gran objectiu és el desenvolupament de les aptituds físiques i mentals de l'home i l'assoliment d'un bon estat de salut general, principis que com veiem són els mateixos que ostenta l'olimpisme. En EF cada persona participa en activitats col·lectives que constitueixen una part obligatòria de la seva

Els principis olímpics no s'oposen a l'EF; el terme "rècord" no significa altra cosa que un registre; l'home que lluita pot avaluar el seu esforç i així controlar i reflectir en xifres els progressos realitzats en el curs de la seva activitat; pot, a més a més, comparar el seu nivell amb el dels altres, ja sigui en la competició o en semblants condicions i circumstàncies.

La comparació i l'evolució de l'esforç condueix a l'antiga dita del "Coneix-te tu mateix". El reconeixement del valor de l'adversari condueix al respecte mutu i constitueix un incentiu de superació.

Tot l'edifici de l'educació grega i de la seva civilització està basat en l'ideal competitiu, i això és producte de l'esperit d'emulació.

Aquesta emulació era omnipresent en les activitats de la vida, l'art, les lletres i la filosofia.

En la restitució dels jocs olímpics un gran objectiu era de consolidar l'exercici físic al món sencer; Pierre de Coubertin creia que l'EF constituïa el millor mitjà d'educar els joves i conrear les seves aptituds físiques. Pensava que l'EF era un element essencial de tota educació, així com una introducció als esports per tant, dita educació constituïria la causa que estimularia en els joves l'amor als esports.

És per això que Pierre de Coubertin creia que l'EF i els esports de competició eren elements essencials del nou sistema d'educació, revolucionari per al seu temps, i que ell volia aplicar a les escoles de França

més tard, a les del món sencer.

Sabia que el nou sistema educatiu no podia imposar-se per si mateix a fi d'interessar l'opinió pública, es va plantejar uns jocs periòdics en totes les proves conegudes en aquella època amb la participació de joves de tots els països; i, el que és més important, decideix col·locar aquest nou moviment sota el sostre i l'èlgida de l'antiguitat clàssica, cèlebre i brillant; proposa, en fi, la renovació dels jocs olímpics antics. És obvi que l'EF constitueix el fonament de l'olimpisme i, per tant, la condició prèvia essencial d'aquest moviment. Avui olimpisme i EF s'inspiren en realitat en els pensaments de Pierre de Coubertin.

El renovador de l'olimpisme assenyalava que aquest era un sistema complet d'educació i de formació de ciutadans, igual que a la Grècia clàssica. Creà els fonaments de la filosofia de l'olimpisme modern. Els mitjans de plasmació d'aquest esforç són l'EF i els esports competitiu: calia aplicar-los la filosofia olímpica i educar els alumnes d'acord amb els principis olímpics.

Els objectius que preconitza el moviment olímpic tendeixen a promoure el desenvolupament de les qualitats físiques i morals, que són la base de l'esport amateur, i a convidar tots els atletes a un festival

quadriennal de l'esport. Així suscita el respecte i la bona voluntat internacional i contribueix a construir un món millor i més pacífic.

L'EF pretén de fer del cos un instrument apte per a una vida activa, eficaç i venturosa; això contribueix també a la formació moral i social dels joves.

Avui ens adonem que els objectius proposats per l'olimpisme i l'EF apareixen desdibuixats. Però, el punt de trobada s'ha de produir precisament en la recerca d'aquests objectius comuns, vers els quals s'ha tendit conjuntament. Com hem assenyalat, es tracta del desenvolupament paral·lel de les aptituds físiques i morals de cadascú.

Situació actual i futur del moviment olímpic

Un cop plantejades les bases de l'olimpisme i els seus primers passos, ens podem preguntar què és el què s'ha esdevingut després de gairebé noranta anys d'activitat ininterrompuda.

De primer, caldrà prendre nota i d'una manera molt clara de l'indubtable èxit del moviment esportiu: són milions i milions les persones que ara practiquen l'esport en qualsevol de les seves formes més diverses. Ha esdevingut una realitat allò que s'anomena "esperit esportiu", de tal manera que l'expressió esport per gust forma ara part del llenguatge corrent. Però resulta difícil determinar en quina mesura els jocs olímpics han contribuït al triomf de l'esport si es tenen en compte altres factors, com són per exemple l'evolució econòmica, social i cultural de la humanitat.

Tot seguit sorgeix la pregunta: què hauria estat l'esport sense els jocs olímpics.

Malgrat la idea original de Pierre de Coubertin, qui volia que el Comitè Olímpic Internacional es mantingués al marge de qualsevol influència política, religiosa o racial, la política s'ha introduït en el moviment olímpic i el podria conduir definitivament a caure en una profunda contradicció amb la ideologia del seu origen.

Pierre de Coubertin ja va albirar el problema de la comercialització en els seus inicis. Actualment els jocs olímpics han esdevingut un immens negoci en el qual són implicats enormes interessos financers.

Hi ha, per un altre cantó, les passions chauvinistes locals i nacionals, que mitjançant obstacles polítics i racials s'oposen als ideals de pau i fraternitat amb els quals els seus fundadors els havia concebut. Per què aquesta involució?

Es poden assenyalat, fonamentalment, dos tipus d'errors (segons Pierre Seurin):

Errors psicològics

— Creure que la fraternitat universal pot establir-se gràcies a les relacions d'amistat de petits grups d'esportistes, accidentalment reunits cada quatre anys;

— Pensar que la competència apropa els homes;

— Considerar que la pràctica esportiva té un valor educatiu en si mateix;

— Suposar que l'individu, abans que tot, s'afirma mesurant-se amb els altres.

Errors pedagògics

Especialment aquell que es pot simbolitzar mitjançant una piràmide invertida: creure que el campió és l'objectiu primordial i que el seu exemple és absolutament necessari per a la pràctica de la majoria. Aquest error pedagògic arrossega la següent concepció de l'esport:

— L'esportista vol guanyar a qualsevol preu per assolir la glòria i obtenir els subsegüents avantatges econòmics;

— El dirigent esportiu vol guanyar a

qualsevol preu per la glòria del seu club i de vegades pels seus interessos econòmics;

— Els responsables polítics volen guanyar a qualsevol preu;

— Els espectadors volen guanyar a qualsevol preu;

— Un cert nombre d'educadors també esdevenen presoners del sistema i passen la millor part del seu temps aprenent tècniques per preparar els futurs campions, de manera que obliden que el paper de l'escola consisteix abans que tot a assegurar una educació integral per mitjà de les activitats físiques, i que són els més febles els qui, per sobre de tot, necessiten la seva ajuda.

¿Quin és, doncs, el futur del moviment olímpic?

Sabem quins són els problemes que assetgen l'esport. Cal doncs, enfrontar-los d'arrel, canviant en primer lloc les mentalitats, tasca que requereix gran paciència. Això exigeix perseverança principalment per part dels educadors —el treball a l'escola és fonamental per aconse-

EL NIÑO Y LA ACTIVIDAD FÍSICA

Realizado por un colectivo de profs. entre los que figuran los especialistas más prestigiosos de Europa, destacando la calidad de su adaptación al castellano.

Dirigido a la escuela, sus planteamientos se basan en el principio de interdisciplinariedad, los contenidos quedan subordinados a la acción pedagógica.

Este libro ofrece a los profs. de E.F., maestros y profesionales de la enseñanza, una gran diversidad de medios; los que hacen referencia a la adaptación al medio físico (gestos considerados naturales, natación, actividades en la naturaleza...), los que ponen en juego prioritariamente los factores individuales de ejecución de movimiento (gimnasia, danza...) y los que potencian la relación con los demás (juegos, deportes colectivos, deportes de lucha, actividades de ayuda mutua...).

Extracto de los contenidos

Educación Física y Deportiva en la escuela. La adecuación de las zonas de recreo. Correr, saltar, lanzar... Atletismo. Adaptación a un medio diferente; el agua. Actividades en la naturaleza. Utilización del pequeño material. Juegos corporales y actividades gimnásticas. El corro, cantando y jugando, danza colectiva. La expresión por el gesto. Juegos de oposición, juegos de lucha, aproximación al combate. Juego libre, juego codificado, juego colectivo. Actitudes y posturas. La programación escolar. Contiene 257 fotos, 52 gráficos y 511 dibujos de ejercicios.

Formato: 21 por 22 cms.

P.V.P. 2.350 pts.

nº de páginas: 380

PÍDALO EN SU LIBRERÍA HABITUAL O A:

Paidotribo, S.A.

Apartado de Correos 29099

08080 BARCELONA

Obras publicadas en esta misma editorial:

LA EDUCACIÓN FÍSICA EN EL CICLO SUPERIOR DE EGB -11 A 14 AÑOS-

GUÍA DEL PROFESOR. Lagardera, F.

LA EDUCACIÓN FÍSICA EN LAS ENSEÑANZAS MEDIAS. TEORÍA Y PRÁCTICA. Varios autores.

LA EDUCACIÓN FÍSICA EN EL CICLO MEDIO DE EGB -8 A 11 AÑOS-

GUÍA DEL PROFESOR. Varios autores.

LA ANATOMÍA HUMANA. Delmas, A.

LA RELAJACIÓN. Durand de B.R.

LA RESPIRACIÓN. Gontier, J.

LA KINESIOTERAPIA. Le Corre, F. y Dinard, G.

guir aquest canvi—, però també dels poders públics, de la família i dels mitjans de comunicació.

Amb això aconseguiríem que el capteniment de l'esportista tingués les següents característiques:

— Estimar l'esforç desinteressadament

— Practicar regularment l'exercici físic

— Lluitar ferventment contra la irremeiable decadència

— Estimar l'art i la bellesa en l'esport

— Saber guanyar amb modèstia i saber perdre sense dramatismes

— Respectar l'adversari i el company

— Refusar tot tipus de *chauvinisme* i esperit nacionalista, que obstaculitzen el reconeixement lleial

El paper de l'escola

Si efectuem una aproximació a les competicions escolars, descobrirem que aquestes són un calc —amb les lògiques diferències de nivell— de les competicions d'élite, ja que constitueixen un mirall per als nostres escolars, els quals, a través dels seus campionats, intenten de veure's reflectits i d'emular els èxits dels seus equips o jugadors favorits.

Hem observat ja que l'esport d'elit, mogut per grans interessos polítics, econòmics, socials, nacionals, i practicat en un ambient de violència i competitivitat total, és mancat d'una sèrie de valors que de bell començament varen constituir el substrat filosòfic que va donar raó de la seva existència, i que s'ha

de la victòria del millor.

Si tot això s'aconsegueix, s'haurà guanyat canviar la mentalitat, i tant l'esport com el moviment olímpic estaran en vies de salvació.

El gran moviment, la consigna del qual era "esport per a tothom", imaginat per Pierre de Coubertin, que milions de persones de totes les edats i a tot el món practiquessin regularment prescindint del competitivisme, només de cara a la seva salut i al seu plaer, podria infondre aquesta nova mentalitat.

L'"esport per a tots" podria transformar les mentalitats gràcies a l'enriquiment mutu de la idea que empeny a l'acció i d'una acció que enforteix la idea. D'aquí sorgirà l'esport de l'esdevenidor, el qual contribuirà d'una forma poderosa a salvar tant el moviment com els jocs olímpics.

convertit en espectacle de rivalitat d'interessos. Avui, els valors essencials de l'esport s'han esvanit; hi ha prevalgut un grau tan absolut de competència que sovint arriba a esdevenir irracional. Els jocs olímpics, aqueixa festa cimera de l'esport universal, no escapen tampoc a aqueixa plèiade d'interessos —malgrat l'"amateurisme"— que fan de l'esport un instrument que serveix amb eficàcia fins materialistes. És urgent la necessitat d'aturar la involució dels autèntics valors esportius: per tal d'aconseguir-ho cal que sorgeixi una revolució per la base, val a dir, l'esport escolar. Aquest és l'únic mitjà de retornar a l'esport la seva autèntica grandesa. S'ha d'aconseguir també canviar la mentalitat de la societat i aconseguir que defensi la puresa d'aquests

ideals. Propugnar l'esport per a tothom, la filosofia de fer l'esport per l'esport, és a dir, per plaer. Paral·lelament, és imprescindible que l'escola, a través de l'esport, col·labori de forma decisiva en la difusió i la defensa dels ideals olímpics: que els desitjats jocs de Barcelona'92 siguin acollits al nostre país amb renovat esperit olímpic i que contribueixin a crear un clima més net, noble, humà i esportiu, tal com desitjava el seu restaurador. Aquest constitueix per a nosaltres, com a educadors, l'autèntic desafiament; és aquí on podem aportar possibles solucions, perquè l'esport escolar sigui el motor de la defensa i la difusió dels ideals olímpics entre els joves.

Proposta de solució: l'esport escolar

Per a un millor estudi, distingirem en l'esport escolar els següents estaments: l'escola, l'organització competitiva, els educadors-entrenadors, els jugadors i les regles amb els jutges.

L'escola, com a institució educativa per excel·lència, ha de:

1. Considerar l'esport escolar com una part de l'activitat educativa del centre i, per tant, incloure'l en hores escolars, amb el corresponent control institucional.

2. Dotar l'infant de quatre hores d'educació física a la setmana, en les quals s'aconseguirà una millor preparació fisicotècnica que incidirà positivament en el nivell de l'esport escolar i suposarà una col·laboració més equilibrada i eficaç a l'autèntica educació integral.

3. Fer participar els alumnes en tasques d'organització, control, administració, propaganda, etcètera, de l'esport escolar.

4. Fomentar paral·lelament als esportius altres intercanvis culturals.

L'estament organitzatiu de l'esport escolar, com entitat encarregada d'establir les bases de la competició, hauria de:

1. Incidir en la idea de crear una competició —element bàsic i imprescindible de l'esport— equilibrada físicament i tècnica, l'objectiu primordial de la qual fos el de formar el jugador en un marc idoni, i que el fet de guanyar constituís un objectiu secundari.

2. Reformar i canviar la terminologia esportiva, excessivament elitista

i discriminatòria, per una altra de més participativa i educativa.

3. Crear classificacions afins individuals i col·lectives, proposades pels mateixos companys del centre i avalades pel control estadístic (mètode objectiu), a fi d'estimular aspectes positius de l'equip o dels jugadors als quals no se'ls concedeix la suficient importància i, per això, es van afeblint fins a caure en roblit.

En pot servir d'exemple un de basat en el basquetbol:

Classificació individual

Jugador més correcte

(en relació al temps de joc)

Jugador més útil

(diferència entre recuperacions i pèrdues de pilotes)

Jugador amb major esperit d'equip

Classificació col·lectiva

Equip més correcte

Equip més creatiu

Equip amb millor relació atac-defensa (basquet-average)

4. Insistir en l'obligació que té l'entrenador de donar participació a tots els membres d'un equip en un temps mínim prefixat.

5. Descartar els aspectes tècnic tàctics del joc que siguin en detriment del progrés del jugador.

6. Inculcar la idea que la competició esportiva ha de ser una forma d'activitat física entre d'altres i no pas una activitat exclusiva.

Els *educadors-entrenadors* són les persones que estan en contacte directe amb els jugadors i, per tant, els darrers responsables de dur a bon terme aquesta concepció. És per això que:

1. Han de ser educadors, el fi primordial dels quals sigui de formar persones a través de l'esport.

2. Cal que estiguin al servei de l'equip i no aquest al servei de l'entrenador; els seus plantejaments tàctics no han d'orientar-se exclusivament per l'objectiu de guanyar, sinó que aquells han de facilitar el progrés individual i col·lectiu.

3. Han de posseir el màxim nivell tècnic possible, a fi de procurar als jugadors un òptim nivell.

4. Han de facilitar l'espontaneïtat i la creativitat en el nen, i evitar aprenentatges súper controlats, universals i despersonalitzats.

5. Fomentar la idea i l'esperit d'equip.

Els *jugadors* han de ser els executors vius d'aquesta concepció olímpica, i per tant:

1. Han de conèixer i respectar totes les normes de conducta esportiva, que constitueixen la base dels ideals olímpics i formen, a més a més, part de la seva educació.

2. Han d'entendre que l'esport escolar és una part més del procés educatiu; per tant, la seva actuació és subjecta a una valoració objectiva subjectiva que s'inscriu en el marc escolar.

3.

Han de triar, conscientment, lliure i personal, les proves esportives en les quals desitgen participar.

4. Assumir que es pot aconseguir concentracions d'intercanvi cultural, lúdic i esportiu per part de distints centres en períodes de vacances, amb l'objectiu d'afavorir la convivència, la solidaritat amb els ideals olímpics i, en summa, el progrés i renteniment mutus.

Finalment, i com en qualsevol altra activitat humana de competència, és necessària la presència d'un estament i uns moderadors neutres que controlin el bon funcionament del reglament, el qual ha de considerar-se conegut i acceptat implícitament per tots els membres. Per tant, s'imposa la presència de:

1. Un *comitè de disciplina* que vetlli pel respecte i l'acceptació dels ideals olímpics i fins i tot penalitzi amb la desqualificació els jugadors i els equips que no s'atenguin a les normes;

2. Un *àrbitre* que sigui jutge amb tarannà educatiu, la missió del qual consisteix a impartir justícia i fer observar els valors esportius.

En pura lògica educativa, tots hem d'assumir les responsabilitats que ens corresponen i adoptar les mesures necessàries per obtenir els objectius proposats. Al nostre país l'olimpisme és a les portes del repte més desafiant de la seva història i ha d'assumir-lo amb decisió.

Endavant Barcelona'92!

Bibliografia

Libros

DURANTEZ, Conrado *Las Olimpiadas Griegas* C.O.E; (Pamplona, 1977).

GILLET, Bernard *Historia del deporte* Edit. Oikos Tau Colec. i. Qué sé? n° 30, (Barcelona, 1971).

LÉ FLOCHMOAN, Jean *Génesis de los deportes* Edit. Labor, (Barcelona, 1969).

KILLANIN-CAGIGAL, *Solidaridad Olímpica* Edit. Ministerio de Cultura (C.S.D.), (Madrid, 1977).

PIERRE DE COUBERTIN *Ideario Olímpico* INEF, (Madrid, 1973).

BAITSCH-BOCK BOTLE, *El deporte a la luz de la ciencia* INEF, (Madrid, 1974).

GRUPPE, Ommo *Teoría pedagógica de la E.F.* INEF (Madrid, 1976).

CAGIGAL, J.M. *Cultura intelectual y cultura física* Edit. Kapelusz, (Buenos Aires, 1979).

DIEM, Carl *Historia de los deportes* Edit. Luis de Caralt, (Barcelona, 1966).

MEYER, Gaston *El fenómeno olímpico* Publicaciones del C.O.E., (Madrid, 1963).

ANDRONICOS, M. *Olympia* Edit. Athenon, (Atenas, 1982).

FOTINOS, E. *Olympia* Ediciones Olímpicas, (Atenas, 1982).

FLEURIDAS, C.-THOMAS, R. *Les jeux olympiques* Edit. "Revue E.P.S.", (París, 1984).

Revistas

Boletín de la F.I.E.P. Años 1976 (n° 4), 1978 (n° 3), 1981 (n° 4) y 1983 (n° 2).

Ctedras Universitarias, Universidad de Salamanca, 1971 n° 2.

Publicadas por la Junta Nacional de Educación Física.

CITIUS, ALTIUS, FORTIUS, Tomos VIII (1966), IX (1967) y XIV (1972).